

กรมอนามัย
ศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรี

การส่งเสริมพัฒนาการด้วยการเล่น

โดย

นภาพร มอญรัตน์

พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

กรมอนามัย
ศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรี

การเล่น คืออะไร

การเล่นคือวิธีการเรียนรู้的一种方式ของเด็ก โดยเฉพาะเด็กก่อนวัยเรียน ที่เห็นการเรียนรู้ด้วยประสาทสัมผัสของร่างกายในส่วนต่าง ๆ เมื่อเข้าสู่วัยอนุบาล เป็นวัยที่การเล่นมีบทบาทสำคัญที่สุดต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เรียกกันว่า การเล่นคือกิจกรรมหลักการเล่นของเด็กวัยนี้เป็นการจุดประกายแห่งการเรียนรู้เกี่ยวกับโลกโดยรอบ เป็นการส่งเสริมการคิดและจินตนาการ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปสู่สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ และพัฒนาไปสู่การคิดรวบยอด ความต้องการเวลาและพื้นที่สำหรับการเล่นของเด็ก

กรมอนามัย
ศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรี

กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF, 1989)

ได้ระบุไว้ในมาตราที่ 31 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กว่า “เด็กมีสิทธิในการเล่นโดยชอบธรรม” เพราะว่าการเล่นนั้นมีคุณค่าต่อเด็กและให้ประโยชน์ที่พิเศษ ประกอบด้วย การเล่นทำให้เด็กได้ใช้ความคิดของตนเอง การให้เวลากับเด็กในการเล่นเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความคิดของตัวเองในฐานะที่เด็กก็เป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีสิทธิในการคิด การเล่นเป็นการระบุตัวตนของเด็ก สำหรับเด็กแล้วการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองและการรับรู้ถึงตัวตนเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เด็กต้องการโอกาสเพื่อที่จะเรียนรู้และเข้าใจตนเองในฐานะบุคคลหนึ่ง ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและสังคมที่เขาอาศัยอยู่ การเล่นทำให้เด็กได้เชื่อมต่อกับสังคม

กรมอนามัย
ศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรี

ความสำคัญ...การเล่น

จากการศึกษาของ ดร. ปีเตอร์ เกร ปี 2017 ประเทศแคนาดา พบว่า เด็กที่ได้เล่นมีคุณภาพชีวิตที่ดี และถ้าเด็กที่ไม่ได้เล่นจะมีลักษณะเก็บกด ก้าวร้าว และการเรียนรู้ช้า

กรมอนามัย
ศูนย์อนามัยที่ 4

ประโยชน์ของการเล่น

*พัฒนาการด้านร่างกาย

- กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ได้แก่ เด็กมีการเคลื่อนไหวที่ดี คล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง
- กล้ามเนื้อมัดเล็ก ได้แก่ การใช้กล้ามเนื้อมือในการหยิบจับถืออุปกรณ์ต่าง ๆ ได้คล่องแคล่ว

*พัฒนาการด้านสติปัญญา

สมองของเด็กจะได้รับการกระตุ้นให้ได้เรียนรู้ จดจำ และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ

*พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจเด็กจะร่าเริงเบิกบาน มีอิสระในการเลือกเล่นสิ่งที่ตนสนใจ เด็กได้ระบายอารมณ์และความรู้สึกขณะเล่นผ่อนคลายความตึงเครียด

*พัฒนาการด้านสังคม-จิตใจ การเล่นจะช่วยให้เด็กพัฒนาการด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เป็นการเรียนรู้ที่จะอยู่รวมกลุ่ม รู้จักบทบาทของสมาชิกในกลุ่ม ฝึกเด็กในเรื่องของการปรับตัว รู้จักการผ่อนปรนและรอคอย อดทนต่อความไม่สมหวัง รู้จักการแบ่งปัน รู้จักการร่วมมือกับคนอื่น เป็นต้น

กรมอนามัย
ศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรี

รูปแบบการเล่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและฝึกทักษะ ด้วย 9 กิจกรรม

1 เคลื่อนไหวมหานาสนุก

อุปกรณ์

เทปกาวสี

กล่องลังขนาดใหญ่

ขวดน้ำพลาสติกเปล่า x3

คำแนะนำ

วิธีที่ 1 วางขวดน้ำพลาสติกและกล่องลังห่างกัน 1 เมตร

วิธีที่ 2 ติดเทปกาวสีทำเป็นจุดเริ่มต้นและเส้นชัยห่างจากขวดและกล่องลัง 1 เมตร

วิธีเล่น

1. ให้เด็กวิ่งจากจุดเริ่มต้น อ้อมขวดน้ำเปล่าแต่ละขวด
2. วิ่งไปคลานลอดขากล่องลัง
3. วิ่งต่อไปจนถึงเส้นชัย

เคล็ดลับ

1. สามารถคลานลอดขาเก้าอี้ ลอดขาคุณพ่อ/คุณแม่แทนกล่องลังหรือวัสดุอื่นแทนขวด เช่น กล่องนมหรือเชือก
2. ถ้าเด็กวิ่งยังไม่คล่อง ให้จับมือเด็กวิ่งไปพร้อมกัน เมื่อเด็กวิ่งคล่องแล้วปล่อยให้เด็กเล่นด้วยตัวเอง
3. โนเด็ก 2-3 ปี อาจลดขั้นตอนการวิ่งซิกแซกเป็นการวิ่งระยะทาง 1 เมตร หรือกระโดดไปข้างหน้าต่อเนื่อง ระยะทาง 2 เมตร

2 จับคู่มหาสนุก

อุปกรณ์

ช้อน ส้อม และทัพพี
อย่างละ 10 อัน

เทปกาวสี

กล่องลังเปล่า

ดินสอสี

ขั้นเตรียม

ขั้นที่ 1

วาดรูปรอยเท้าหรือรูปวงกลม
ลงบนพื้นชิดกัน 5 คู่

ขั้นที่ 2

ติดเทปกาวสีบนพื้นทำเป็น
จุดเริ่มต้นและเส้นชัย
ห่างรอยเท้า 1 เมตร

ขั้นที่ 3

นำช้อน/ส้อมอย่างละ 5 อันใส่ในกล่อง
วางไว้ที่จุดเริ่มต้นและวางช้อน/ส้อม
อย่างละ 5 อันที่เส้นชัย

วิธีเล่น

1. หยิบของ 1 อันในกล่องที่จุดเริ่มต้น แล้วเดินตามเส้น
2. กระโดดตามรอยเท้าและเดินตามเส้นจนถึงเส้นชัย
3. วางของที่เหมือนกันให้ใกล้กันแล้วเดินกลับมายังจุดเริ่มต้น

เคล็ดลับ

1. สามารถใช้ผลไม้แทนช้อน ส้อม ทัพพี เช่น ส้ม มะนาว มะเขือเทศ กุ้งฝอย แดงกว่า
2. ถ้าเด็กกระโดดยังไม่คล่อง ให้จับมือกระโดดไปพร้อมกัน เมื่อเด็กทำจนคล่องแล้ว ปลอ่ยให้เด็กเล่นด้วยตนเอง โยนเด็กเล็กให้ฝึกด้วยการก้าวเดินข้ามไปก่อน

3 กล้องปริศนา

อุปกรณ์

ผลไม้ 3 ชนิด
ชนิดละ 3 ลูก เช่น ส้ม
มะนาว กล้วย ฯลฯ

กล่องลัง

สีแท่ง

จำเตรียม

สิ่งสี 1

พาเด็กวาดรูปรอยเท้าหรือวงกลมบนพื้นขีดกัน 6 คู่

สิ่งสี 2

ขีดเส้นทำเป็นจุดเริ่มต้นห่างจากรอยเท้าคู่แรก 30 เซนติเมตร

สิ่งสี 3

ให้เด็กบอกชื่อผลไม้ที่นำมา ก่อนใส่ไป
ในกล่องและวางกล่องห่างจากรอยเท้า
คู่สุดท้าย 30 เซนติเมตร

วิธีเล่น

1. กระโดดตามรอยเท้าจากจุดเริ่มต้นจนถึงกล่องที่ใส่ผลไม้
2. ถ้างมือหยิบของในกล่องขึ้นมา บอกชื่อของที่หยิบว่า คืออะไร
3. เดินกลับมายังจุดเริ่มต้น

เคล็ดลับ

1. เปลี่ยนไปใช้ตัวอักษรภาษาไทย ภาษาอังกฤษ หรือรูปรถยนต์ต่าง ๆ แทนผลไม้
2. ถ้าเด็กกระโดดได้ยังไม่ดี ให้จับมือกระโดดไปพร้อมกัน หากเด็กกระโดดแยกขา-หุบขาไม่ได้ เริ่มจากกระโดดขาเดียวไปตามวงกลม เมื่อเด็กทำจนคล่องแล้ว ปล่อยให้เด็กเล่นด้วยตนเอง หรือให้ย่องกระโดดกับที่แล้วเดินข้าม

4 เต็มให้เต็ม

อุปกรณ์

ถังใส่น้ำ

ขันขนาดเล็ก / ทัพพี
/ แก้วพลาสติก

เทปกาวสี

ภาชนะเปล่าสำหรับใส่น้ำ

ขั้นเตรียม

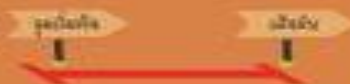
ขั้นที่ 1

วางภาชนะเปล่าและวางถังน้ำพร้อมภาชนะตักน้ำ (ขัน/แก้ว/ทัพพี) ห่างกัน 2 เมตร

ขั้นที่ 2

ติดเทปกาวสีที่พื้นเป็นแนวเส้นตรงระหว่างถังใส่น้ำ และภาชนะเปล่าสำหรับใส่น้ำ

วิธีเล่น

ขั้นที่ 1 กักน้ำ

ขั้นที่ 2 กักน้ำ

แก้วใส่น้ำ

1. ตามเด็กและสอนให้เด็กเรียกชื่อ และหน้าที่ของภาชนะตักน้ำ

จุดเริ่มต้น

เส้น

ฝั่งจับ

2. ใช้ขัน / แก้ว / ทัพพี ตักน้ำจากถัง เดินตามเส้นตรงไปเทในภาชนะ โดยระวังไม่ให้น้ำหกลงพื้น

เคล็ดลับ

1. เปลี่ยนการเดินตามแนวเส้นให้มีหลากหลาย เช่น สามเหลี่ยม วงกลม
2. เปลี่ยนขนาดภาชนะใส่น้ำ ให้มีหลายขนาด ใหญ่ กลาง เล็ก
3. เปลี่ยนจากน้ำเป็น ทราย เมล็ดถั่ว

กรมอนามัย
ศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรี

5 กระโดด วิ่งควาฝุ่น

อุปกรณ์
เชือกไนลอน
ขนาด 8-12 มม.
ยาวเส้นละ 30 ซม.

ลูกบอลลีต่างกัน
ขนาดที่เด็กถือได้สนิท

สีแท่ง

ขั้นเตรียม

สิ่งตั้ง

วางเชือกบนพื้น จำนวน 6 เส้น แต่ละเส้น
ห่างกัน 1 เมตร

สิ่งตั้ง

ขีดเส้นทำเป็นจุดเริ่มต้นห่าง
จากเชือกเส้นแรก 1 เมตร

วิธีเล่น

ท่าไป

1. ถือลูกบอลด้วยมือสองข้าง
2. วิ่งจากจุดเริ่มต้น ไปยังเส้นเชือก
3. กระโดดด้วยขาสองข้างข้ามเส้นเชือก
จนครบทุกเส้น

เคล็ดลับ

1. เด็กที่ยังไม่สามารถกระโดดข้ามได้ ให้ย่อกระโดดกับที่แล้วเดินข้าม
2. ในเด็ก 2-3 ปี อาจลดขั้นตอนการวิ่งซิกแซกกลับ
3. อาจใช้เทปขาวสีแทนเชือกไนลอน

จากกลับ

4. วิ่งซิกแซกอ้อมเชือกแต่ละเส้น
กลับมายังจุดเริ่มต้น

เกมกระโดด

อุปกรณ์

แผ่นป้ายวงกลมรูปสัตว์
เช่น สุนัข ช้าง ลิง ฯลฯ
มี 15 ซม.
จำนวน 5-7 แผ่น

สีแท่ง

ขั้นเตรียม

ขั้นที่ 1 วางแผ่นป้ายวงกลมรูปสัตว์
บนพื้น ระยะห่างกัน 30 ซม.

ขั้นที่ 2 ชิดเส้นทำเป็นจุดเริ่มต้น/เส้นชัยห่างจากป้ายรูปสัตว์
แผ่นแรกและแผ่นสุดท้าย 30 เซนติเมตร

วิธีเล่น

1. กระโดดท่ากบจากจุดเริ่มต้นไปยังแผ่นป้ายรูปสัตว์ที่วางไว้แต่ละภาพ
2. กระโดดถึงป้ายสัตว์ไหน ไหวยีนขึ้นพร้อมบอกชื่อสัตว์
และร้องเสียงสัตว์ตัวนั้นจนถึงเส้นชัย

เคล็ดลับ

เด็กที่ยังกระโดดท่ากบหรือกระโดด
ไปข้างหน้าไม่ได้ให้ย่อตัวกระโดดกับที่
แล้วเดินไปรูปถัดไป

"ท่ากระโดดกบ"

นั่งบอง ๆ เอาจมูกขึ้น 2 นิ้ววางไว้
ที่พื้นตักน้ำ แล้วกระโดดตัว
ให้สูงขึ้นและกลับมาทำเดิม

7 รিং กระโดดสู่ฝัน

อุปกรณ์

เชือกไพล่อน
ขนาด 8-12 มม.
ขดเป็นวงกลม
รัศมี 30 ซม.

ลูกบอลคละสี
จำนวนสีละ 3 ลูก
ขนาดเท่ามือเด็ก
สามารถถือมือเดียวได้

งานเตรียม

สิ่งตั้ง

วางเชือกบนพื้นชิดกัน จำนวน 10 วง

สิ่งตั้ง 2

ขีดเส้นทำเป็นจุดเริ่มต้น
ห่างจากเชือกวงคู่แรก 1-2 เมตร

สิ่งตั้ง 3

วางลูกบอลสีห่างจากเชือก
วงคู่สุดท้าย 1-2 เมตร

วิธีเล่น

เชือกวงกลมคู่ 2 วง
ให้กระโดดแยกขา
ลงในวงกลม

วงกลมเดี่ยว 1 วง
ให้กระโดดขาเดียว
ลงในวงกลม

1. วิ่งจากจุดเริ่มต้นแล้วกระโดดตามเชือกวงกลม แล้ววิ่งต่อไปจนถึงลูกบอลที่วางบนพื้น
2. หยิบลูกบอล 1 อัน พร้อมบอกชื่อสีลูกบอล
3. วิ่งกลับมากระโดดตามเชือกวงกลมจนถึงจุดเริ่มต้น

เคล็ดลับ

1. เด็กที่ยังไม่สามารถกระโดดข้ามได้ ให้โยกกระโดดกับที่แล้วเดินข้ามหรือ หากเด็กกระโดดแยกขา-หุบขาไม่ได้ เริ่มจากกระโดดขาคู่ไปตามวงกลม
2. อาจจะใช้ห่วงพลาสติกหรือลวดแทนเชือกวงกลม

กรมอนามัย
ศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรี

8 เคลื่อนไหวนันทนาการ

อุปกรณ์

เชือกไนลอน
ขนาด 8-12 มม.
ยาวเส้นละ 30 ซม.

กล่องลังขนาดใหญ่

ขวดน้ำพลาสติกเปล่า

เทปกาวสี

ขั้นเตรียม

ขั้นที่ 1

วางเชือก 3 เส้น , ขวดน้ำ 3 ขวด , และกล่องลังไว้ห่างกัน

ขั้นที่ 2

ติดเทปกาวสีทำเป็นจุดเริ่มต้น/เส้นชัย

วิธีเล่น

1. วิ่งจากจุดเริ่มต้นแล้วกระโดดข้ามเชือกแต่ละเส้นด้วยขาสองข้าง
2. วิ่งย้อมขวดน้ำพลาสติกแต่ละขวด
3. คลานมุดลอดกล่องลัง แล้ววิ่งไปถึงเส้นชัย

เคล็ดลับ

1. เท็กที่ยังกระโดดข้ามไม่ได้ ให้ยกกระโดดกับที่แล้วเดินข้าม
2. ในเด็ก 2-3 ปี อาจลดขั้นตอนการวิ่งซิกแซกกลับ เป็นการวิ่งระยะทาง 1 เมตร หรือกระโดดต่อเนื่องระยะทาง 2 เมตร
3. อาจใช้เทปกาวสีแทนเชือก

กรมอนามัย
ศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรี

9 รูปทรงมหานาค

อุปกรณ์

เชือกไนลอน
ขนาด 8-12 มม.
ยาวเส้นละ 30 ซม.

แผ่นภาพรูปทรงเรขาคณิต
อย่างละ 5 แผ่น

เทปสี ขนาด 1 นิ้ว

ขั้นเตรียม

วงรี

วางเชือกแต่ละเส้นบนพื้น ห่างกัน 1 เมตร

สี่เหลี่ยม

ติดเทปขาว ทำเป็นจุดเริ่มต้น และแถบสียาว 2 เมตร

สี่เหลี่ยม

วางแผ่นรูปเรขาคณิตบนพื้น ห่างจากแถบสี 1 เมตร

วิธีเล่น

ทางไป

1. บอกรูปทรงเรขาคณิต ให้เด็กหยิบ
2. วิ่งจากจุดเริ่มต้นไปกระโดดข้ามเชือกแต่ละเส้นด้วยขาสองข้าง
3. เดินต่อเท้าตามแนวแถบสี และวิ่งไปหยิบแผ่นภาพเรขาคณิต จำนวน 1 แผ่น

ทางกลับ

4. กลับตัวเดินต่อเท้าตามแนวแถบสี
5. วิ่งหยิบเชือกแต่ละเส้น จนถึงจุดเริ่มต้น

เคล็ดลับ

1. เด็กที่ยังกระโดดข้ามไม่ได้ ให้ยกกระโดดกับที่แล้วเดินข้าม
2. ปรับขั้นตอนการหยิบรูปทรงตามคำสั่งเป็นหยิบ สี/รูปสัตว์/สิ่งของในชีวิตประจำวันตามคำสั่ง
3. ในเด็ก 2-3 ปี อาจปรับขั้นตอนการเดินต่อเท้าเป็นเดินบนเส้นตรง หรืออาจลดขั้นตอนการวิ่งซิกแซก

กรมอนามัย
ศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรี

การเล่นอิสระ (Free play) คืออะไร

การเล่นอิสระ คือ พฤติกรรมหรือ กระบวนการเล่นที่ริเริ่ม ควบคุม หรือจัดการ โดยเด็ก ๆ เองอย่างไม่มีแบบแผน ไม่ใช่สิ่งที่ถูกบังคับ เกิดขึ้นด้วยแรงผลักดันภายในตัวเองอย่างอิสระ เป็นธรรมชาติ ทำให้เด็กมีความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลินนำไปสู่การเล่นเพื่อเรียนรู้

กรมอนามัย
ศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรี

บทบาทของผู้ปกครอง พ่อแม่/ครูพี่เลี้ยง

บทบาทที่ควรทำ	บทบาทที่ไม่ควรทำ
1.เตรียมพื้นที่เล่น เตรียมอุปกรณ์ ดูแลความปลอดภัย	1.ควบคุมหรือครอบงำการเล่นของเด็ก
2.ให้เด็กเลือกเล่นหรือเป็นผู้นำการเล่น	2.เลือกปฏิบัติ เปรียบเทียบดูแลมากเกินไป ไม่ให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระ
3.มีข้อตกลงร่วมกันในการเล่น	3.แสดงอารมณ์ สีหน้า คำพูดเชิงลบ ลงโทษโดยใช้ความรุนแรง เช่น การดุด่า ว่ากล่าวด้วยคำหยาบและการตี
4. คอยสังเกต สนับสนุนและประเมินความเสี่ยง เบี่ยงเบนความสนใจหรือแทรกแซงในจังหวะที่เหมาะสมและเป็นมิตร	4.ละเลยในการดูแลพื้นที่/ไม่ประเมินความเสี่ยง
5.มีการเสริมแรงบวกให้กำลังใจ เช่น “ลองทำดูซิคะ” “หนูทำได้คะ”	
6.ให้เด็กเรียนรู้ถึงความรับผิดชอบในการเล่น เช่น การเก็บของทำความสะอาด อุปกรณ์การเล่น เมื่อเล่นเสร็จ การไม่นำของส่วนร่วมกลับบ้าน	
7.สรุปผลสิ่งที่ได้เรียนรู้และความรู้สึก	

กรมอนามัย
ศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรี

หลักในการเลือกของเล่น

- เหมาะกับวัยและระดับพัฒนาการของเด็ก
- มีความปลอดภัย
- มีประโยชน์รอบด้าน
- มีประสิทธิภาพ
- มีมาตรฐานรับรอง
- ราคาไม่แพงจนเกินไป

ขอบคุณที่ทำให้หนูได้... เล่น ...”

THANK YOU

